

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI:

TSRS UYGULAMA REHBERİ

EDİTÖRLER

ABDÜSSAMED KOÇ

BİLGE KATANALP

ŞÜKRÜ METE TEPEGÖZ

ÜMMÜGÜLSÜM ZOR

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0372
İktisat: 015

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI:

TSRS UYGULAMA REHBERİ

EDİTÖRLER

DR. ABDÜSSAMED KOÇ

DR. BİLGE KATANALP

DOÇ. DR. ŞÜKRÜ METE TEPEGÖZ

DOÇ DR. ÜMMÜGÜLSÜM ZOR

Yayın Danışmanı

Ekrem Demirli

Kitap Editörü

Doç. Dr. Ümmügölsüm Zor

Kapak ve Sayfa Uygulama

Faruk Özcan

Son Okuma

Mustafa Sacid Öztürk

VakıfBank Kùltür Yayınları

İnkılap Mahallesi

Dr. Adnan Büyükdeniz Caddesi

No: 7/A1 – Kat 13

34768 Ümraniye / İstanbul

Telefon: 0 216 285 9571

www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr

Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2025

ISBN 978-625-6647-91-6

Kitabın tüm VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması: TSRS

Uygulama Rehberi kitabı Sakarya Üniversitesi ve VakıfBank'ın ortak çalışmasıdır.

Baskı

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1

Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2

34310 Haramidere, Avcılar / İstanbul

Tel: 0 212 412 1700

www.mega.com.tr - info@mega.com.tr

Sertifika No: 44452

1. Baskı: Nisan 2025

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

TSRS UYGULAMA REHBERİ

EDİTÖRLER
ABDÜSSAMED KOÇ
BİLGE KATANALP
ŞÜKRÜ METE TEPEGÖZ
ÜMMÜGÜLSÜM ZOR

ABDÜSSAMED KOÇ

Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalında Doktor Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Yüksek lisans tezini “İşletmelerde Gayrinakdi Yükümlülüklerin Raporlanması”, doktora çalışmasını ise “Entelektüel Sermaye” konusunda tamamlamıştır. Akademik çalışmalarını finansal raporlama, muhasebe standartları ve entelektüel sermaye alanlarında yoğunlaştıran Koç, ulusal ve uluslararası düzeyde muhasebe standartları ve sürdürülebilirlik temalı projelerde aktif olarak yer almakta ve Sakarya Üniversitesi bünyesinde sürdürülebilirlik raporlaması eğitimlerinin koordinasyonunu yürütmektedir.

BİLGE KATANALP

Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesinde Muhasebe ve Finansman alanında Doktor Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Akademik çalışmalarında sürdürülebilirlik muhasebesi, operasyonel risk yönetimi ve çevresel sürdürülebilirlik konularına odaklanmaktadır. Çalışmaları arasında çevresel sürdürülebilirlik bağlamında faaliyet tabanlı su ayak izi muhasebesi uygulamaları, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile muhasebe literatürü ilişkisi ve risk yönetimi sistemlerine yönelik uluslararası yayınlar bulunmaktadır. Sürdürülebilirlik temalı ulusal ve uluslararası projelerde görev almaktadır.

ŞÜKRÜ METE TEPEGÖZ

Türkiye Vakıflar Bankası TAO'da Ülke Kredileri, Finansal Kurum Kredileri ile Çevresel ve Sosyal Risk Analizleri alanlarından sorumlu yönetici olarak görev yapmaktadır. Sürdürülebilir finans kapsamında, finansal kuruluşların çevresel ve sosyal performansının değerlendirilmesi ve sürdürülebilirlik kriterlerinin kredi süreçlerine entegrasyonu üzerine çalışmalar yürütmektedir. Yüksek Lisans tezini “Bankacılık İş Kolunda İletişim”, doktora çalışmasını ise “Finansal Kuruluşlarda İç Kontrol” konularında tamamlamıştır. Sakarya Üniversitesinde finans dersleri veren akademisyenin finans, muhasebe, denetim ve sürdürülebilirlik raporlaması alanlarında akademik çalışmaları bulunmaktadır.

ÜMMÜĞÜLSÜM ZOR

Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesinde Muhasebe alanında doçenttir. Akademik uzmanlığı yönetim muhasebesi ve yönetim kontrol sistemleridir. Doktorasını İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde tamamlamış, ESSEC Business School'da doktora sonrası araştırmalar yapmıştır. Zor'un akademik çalışmaları sürdürülebilirlik raporlaması, yeşil dönüşüm, döngüsel ekonomi ve blockchain teknolojisi üzerinedir. Muhasebe alanında Türkçe ve İngilizce dersler vermekte, Entegre Raporlama konusunda çalışmalar yürütmektedir. Ulusal ve uluslararası projelerde sürdürülebilir kalkınma odaklı akademik destek sağlamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Abdi Serdar ÜSTÜNSALIH	15
Hamza AL	17
Ahmet GÜLEÇ	19

Giriş: Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması	21
---	----

BİRİNCİ BÖLÜM SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE GİRİŞ

1 Geçmiş Günümüz ve Gelecek Yolculuğunda Sürdürülebilirlik	31
2 Sanayi Devrimi Öncesi Dönemde Sürdürülebilirlik	31
3 Sanayi Devrimi ve Sürdürülebilirlik	32
4 20. Yüzyılda Sürdürülebilirlik	32
5 Sürdürülebilirliği Anlamak	33
6 Adam Werbach'ın Deneyimi	36
7 Timsahlar Dış Fırçası Kullanmazlar	37
8 Kurumsal Sürdürülebilirliğin Geleceği	39

İKİNCİ BÖLÜM SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DÜZENLEMELERİ

Giriş	45
1 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	45
2 Paris Anlaşması	51
3 AB Yeşil Mutabakatı ve 55'e Uyum (FIT FOR 55)	54
4 AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi	58
5 Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (European Sustainability Reporting Standards-ESRS)	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Giriş	83
1 İklim Değişikliği, Emisyon Kontrolü ve Yönetimi	84
2 Döngüsel Ekonomi ve Biyoçeşitlilik	91
3 Sorumlu Tüketim	102

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASINDA
TEMEL KAVRAM VE İLKELER

Giriş	115
1 İtici Güçler, Amaçlar ve Genel Kapsam	115
2 Kurumsal Strateji ve Sürdürülebilirlik	117
3 Sürdürülebilirlik Raporlamasında Önemli Kavramlar	122
4 Sonuç	127

BEŞİNCİ BÖLÜM
KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASINA YÖNELİK
ÇERÇEVE VE STANDARTLAR

Giriş	131
1 SPK Sürdürülebilirlik İlkeleri	131
2 Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ve Karbon Açıklama Projesi (CDP)	134
3 Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC) ve İklimle İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü (TCFD)	137
4 Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu (SASB)	140
5 Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (ESRS)	142
6 Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Sürdürülebilirlik Açıklamaları	145

ALTINCI BÖLÜM
TÜRKİYE YEŞİL MUTABAKAT EYLEM PLANI

Giriş	153
1 Emisyon Ticaret Sistemi	153
2 Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM)	155
3 Yeşil ve Döngüsel Bir Ekonomi	157
4 Yeşil Finansman	161
5 CSRD, ESRS, SKDM ve ETS ile TSRS'lerin Bağlantısı	162
6 Diğer Düzenlemeler	164

YEDİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMA STANDARDI TSRS 1: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKLE İLGİLİ FİNANSAL BİLGİLERİN AÇIKLANMASINA İLİŞKİN GENEL HÜKÜMLER

Giriş	171
1 Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standardı 1: Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler	172
2 TSRS 1 Kapsamında Raporlama Sürecinin Akışı	190
3 TFRS 1 Kapsamında Raporlamanın Temel İçeriği	214

SEKİZİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMA STANDARDI TSRS 2: İKLİMLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Giriş	289
1 İklim Riski Kategorileri: Fiziksel ve Geçiş Riskleri	289
2 TSRS 2 Standardının Temel Bileşenleri	302

DOKUZUNCU BÖLÜM

EŞLİK EDEN REHBERLİKLER

Giriş	405
1 GDS 3000'in Sürdürülebilirlik ve Diğer Genişletilmiş Dış Raporlama Güvence Denetimlerine Uygulanmasına İlişkin Zorunlu Olmayan Rehber	405
2 TSRS 2'nin Sektör Bazlı Uygulanmasına İlişkin Rehber	432

ONUNCU BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERFORMANSININ ÖLÇÜMÜ VE RAPORLANMASI

Giriş	435
1 Riskler ve Fırsatlar	437
2 Metrik Seçimi	452
3 Çevresel, Sosyal ve Yönetişimsel Metrikler	463
4 ESG Derecelendirme Kuruluşları ve ESG Endeksleri	478
5 Sürdürülebilirlik Performansının Raporlanması	482
6 Sonuç	486

ON BİRİNCİ BÖLÜM
EMİSYON KONTROLÜ VE YÖNETİMİ

1	Temel Sera Gazları ve Karbon	495
2	Başlıca Sera Gazı Kaynakları	499
3	Sera Gazlarını Azaltıcı Yaklaşımlar, Çözümler, Projeler (Örnekler)	504
4	Karbon Ayak İzi Hesaplama Metodolojileri: GHG Protokolü ve ISO 14064	507
5	Karbon Nötr	518
6	Karbon Fiyatlama Mekanizmaları: Karbon Vergisi ve Emisyon Ticaret	523

ON İKİNCİ BÖLÜM
ÇEVRE, SOSYAL VE YÖNETİŞİM AÇISINDAN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

	Giriş	537
1	Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk	538
2	KSS'nin Amacı ve Katkıları	543
3	Uluslararası Perspektifler	545
4	Kurumsal Sosyal Sorumluluk İle İlişkili Benzer Kavramlar	547
5	Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kategorileri ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi	549
6	Kurumsal Sosyal Sorumluluk Alanları	551
7	Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Etki	552
8	Sürdürülebilirlik Perspektifinden Kurumsal Sosyal Sorumlulukta Etik Standartların Önemi	554
9	Özen Sorumluluğu (Duty Of Care): Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Perspektifi	556

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASINA İLİŞKİN
DİĞER ÖNEMLİ GELİŞMELER

1	Sürdürülebilirlik Raporlamasına İlişkin Güvence Denetimi	563
2	GDS 3000 ve GDS 3410: Kapsam, Etik İlkeler, Raporlama ve Kanıt Toplama	564
3	ESG Derecelendirmeleri ve Güvence Denetimi Arasındaki İlişki	569
4	Yeni Trendler: Dijitalleşme ve Sürdürülebilirlik Bağlantısı	574
5	Sonuç ve Geleceğe Bakış	577

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASINA İLİŞKİN VAKA ÇALIŞMASI

Giriş: GK Global Kimya A.Ş.'nin TSRS Uyumlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporu	
Hazırlama Süreci	583
1 Yönetişim	584
2 Senaryo Analizi	589
3 İklimle İlgili Risklerin ve Fırsatların İşletmenin Mali Performansı Üzerindeki Etkileri	594
4 Risk Yönetimi	601
5 Metrikler ve Hedefler	604

ON BEŞİNCİ BÖLÜM
TEMEL FİNANS VE FİNANSAL RAPORLAMA

Giriş	627
1 Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve	629
2 Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi	630
3 Finansal Tablolar Analizi	637
4 İklim Kaynaklı Risk ve Fırsatların Finansal Tablolara Etkisi	647

ON ALTINCI BÖLÜM
SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANSMAN

Giriş	655
1 Sürdürülebilir Finansmanın Temel Unsurları	655
2 Taksonomi	667
3 Sürdürülebilir Finansman Türleri	675
4 Karbon Kredileri	688

ON YEDİNCİ BÖLÜM
KURUMSAL YÖNETİM KAVRAMI, TEBLİĞİ VE İLKELERİ

Giriş	703
1 Kurumsal Yönetim Kavramı	703
2 Kurumsal Yönetim İlkeleri	706
3 Dünyada Kurumsal Yönetimin Gelişimi	709
4 Türkiye'de Kurumsal Yönetimin Gelişimi	711

5	Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkeleri Tebliği	712
6	Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim Raporlama Çerçevesi	715
7	Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) Kurumsal Yönetime İlişkin Hükümleri	717
8	BIST Kurumsal Yönetim Endeksi	726

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AP	Avrupa Parlamentosu
AYM	Avrupa Yeşil Mutabakatı
BÇS	Biyolojik Çeřitlilik Sözlęmesi
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BM	Birleşmiş Milletler
BT	Bilgi Teknolojileri
CBAM	Carbon Border Adjustment Mechanism (Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması)
CCS	Carbon Capture and storage (Karbon Yakalama ve Depolama)
CDP	Carbon Disclosure Project (Karbon Saydamlık Projesi)
CDSB	Climate Disclosure Standards Board (İklim Açıklama Standartları Kurulu)
COP	Conference of Parties (Taraflar Konferansı)
COSO	Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (Treadway Komisyonunu Destekleyen Kuruluşlar Komitesi)
CRM	Customer Relationship Management (Müşteri İlişkileri Yönetimi)
CSDDD	Corporate Sustainability Due Diligence Directive (kurumsal sürdürülebilirlik özen yükümlülüğü direktifi)
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive (Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi)
ECOSOC	Economic and Social Council (Ekonomik ve Sosyal Konsey)
EEM	Enerji Verimli İpotek / Yeşil İpotek
EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group (Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu)
ERM	Enterprise Risk Management (Kurumsal Risk Yönetimi)
ERP	Enterprise Resource Planning (Kurumsal Kaynak Planlaması)
ESG	Environmental, Social, Governance (Çevresel, Sosyal, Yönetişimsel)
ESRS	European Sustainability Reporting Standards (Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları)
ETS	Emission Trade System (Emisyon Ticaret Sistemi)
EV	Electric Vehicle (Elektrikli araç)
FASB	Financial Accounting Standards Board (Finansal Hesap Verebilirlik Standartları Kurulu)
G20	Group of 20 (Grup-20)

GDR	Genişletilmiş Dış Raporlama
GDS	Güvence Denetim Standartı
GHG	Greenhouse Gases (Sera Gazları)
GICS	The Global Industry Classification Standard (Küresel Endüstri Sınıflandırma Standardı)
GRI	Global Reporting Initiative (Küresel Raporlama Girişimi)
HLPF	High-Level Political Forum (Yüksek Düzey Siyasi Forumu)
IASB	International Accounting Standards Board (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu)
ICMA	International Capital Market Association (Uluslararası Sermaye Piyasası Birliği)
IEA	International Energy Agency (Uluslararası Enerji Ajansı)
IFC	International Finance Corporation (Uluslararası Finans Kurumu)
IIRC	International Integrated Reporting Council (Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi)
IoT	Internet of Things (Nesnelerin İnterneti)
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli)
IRA	Inflation Reduction Act (Amerika Enflasyon Azaltma Yasası)
ISO	International Organization for Standardization (Uluslararası Standartlar Teşkilatı)
ISSB	International Sustainability Standards Board (Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu)
IUCN	The International Union for Conservation of Nature (Uluslararası Doęa Koruma Birliği)
İRF	İklimle İlgili Risk ve Fırsatlar
KAP	Kamuyu Aydınlatma Platformu
KGK	Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KİS	BM'nin Küresel İlkeler Sözleşmesi
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KPG	Kilit Performans Göstergeleri
KPI	Key Performance Indicator (Anahtar Performans Göstergeleri)
KRYK	Kurumsal Risk Yönetim Komitesi
LGX	Luxembourg Green Exchange (Lüksemburg Yeşil Borsası)
LkSG	Almanya Tedarik Zincirlerinde Gerekli Özeni Gösterme Yükümlülüğü Kanunu
MCX	Multi Commodity Exchange of India (Hindistan Çoklu Emtia Borsası)
NDCs	Ulusal Katkı Beyanları (Nationally Determined Contributions)
NFRD	Non-financial Reporting Directive (Finansal Olmayan Raporlama Direktifi)
NGFS	Network for Greening the Financial System (Finansal Sistemi Yeřillendirme Aęı)
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
ROA	Return on Assets (Aktif Karlılığı)
ROE	Return on Equity (Özkaynak Karlılığı)
RYK	Risk Yönetimi Komitesi
SAF	Sustainable Aviation Fuel (Sürdürülebilir Havacılık Yakıtı)
SASB	Sustainability Accounting Standards Board (Sürdürülebilirlik Muhasebe Standartları Kurulu)

SBTİ	Science Based Targets Initiative (Bilim Temelli Hedefler Girişimi)
SEC	The U.S. Securities and Exchange Commission (ABD menkul kıymetler ve borsa komisyonu)
SICS	Sustainable Industry Classification System (Sürdürülebilir Endüstri Sınıflandırma Sistemi)
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
SKH	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SR	Sürdürülebilirlik Raporları
SRF	Sürdürülebilirlikle İlgili Risk ve Fırsatlar
SSY	Sosyal Sorumlu Yatırım
TBL	Triple Bottom Line (Üçlü Bilanço)
TCFD	İklimle İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü (Task Force on Climate-related Financial Disclosures)
TFND	Doğayla İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü (Taskforce on Nature-related Financial Disclosures)
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TPT	Geçiş Planı Görev Gücü (The Transition Plan Taskforce-TPT)
TSRS	Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları
UFRS	International Financial Reporting Standards (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları)
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development (Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı)
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı)
UNEP	United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)
UNEP FI	United Nations Environment Programme Finance Initiative (Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi)
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi)
UNGC	United Nations Global Compact (BM Küresel İlkeler Sözleşmesi)
VRF	Value Reporting Foundation (Değer Raporlama Vakfı)
WBCSD	Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi (The World Business Council for Sustainable Development)
WCED	World Commission on Environment and Development (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu)
WEF	World Economic Forum (Dünya Ekonomik Forumu)

WIR	World Investment Report (Dünya Yatırım Raporu)
WRI	Dünya Kaynakları Enstitüsü (World Resources Institute)
YDA	Yaşam Döngüsü Analizi
YK	Yönetim Kurulu
YTİ	Yeşil Tahvil İlkeleri

Değerli Okurlar,

Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını düşünmeye dair sorumluluğumuz gün geçtikçe daha çok önem kazanıyor. Bugün nasıl yaşadığımızın kararı, yarının toplumsal refahını da belirleyecek. Kalkınma amaçlarına uygun ekonomik büyüme stratejileri ve teknolojik gelişmelerin getirdiği olumsuzluklar nedeniyle sürdürülebilir bir ekosistem oluşturmak elzem hale geldi. Küresel iklim değişikliği ve doğal kaynakların bilinçsiz tüketilmesinin getirdiği olumsuz koşullarla mücadele etmek, sürdürülebilirliğin çevresel boyutu olarak tanımlanıyor. Dünyada yoksulluğun önlenmesine, insanlar arasındaki eşitsizliklerin giderilmesine ve nitelikli eğitimin sağlanmasına yönelik adımlar sosyal sürdürülebilirliğin temel alanları olarak görülüyor.

Sürdürülebilirlikte öncü olmayı hedefleyen kurum ve şirketler için, insan ve çevre odaklı bir vizyonla amaçlarını yeniden tanımlamak artık kaçınılmaz bir gerekliliktir. Faaliyetlerin yalnızca doğaya ve çevreye verilen zararı azaltmakla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda toplumsal değer yaratma misyonunu da kapsaması, bu dönüşümde temel bir sorumluluk olarak karşımıza çıkıyor. Bu bakış açısıyla; sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik farkındalığın güçlendirilmesi, karbon ayak izini azaltan çözümlerin teşvik edilmesi ve sürdürülebilir yeniliklere yatırım yapılması, geleceğe değer katmanın ve olumlu bir dönüşüm sağlamanın en güçlü yollarından biridir.

Sürdürülebilirlik yolculuğunun küresel bilince dönüşmesinde, 1972 Stockholm Konferansı önemli bir başlangıç oldu. COP (Taraflar Konferansı) toplantılarıyla paydaşların sorumlulukları netleşirken, 2015'te açıklanan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ortak bir rota çizildi. Paris İklim Anlaşması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı, 2050 karbon nötr hedefini somutlaştırırken; AB Taksonomisi ve Sınırdaki Karbon Düzenleme gibi adımlar, çevresel sorumluluğu iş dünyasının merkezine taşıdı. Türkiye de bu dönüşüme ayak uydurarak, şeffaf ve hesap verebilir sürdürülebilirlik raporlamasını şirketler için stratejik bir zorunluluk haline getirdi. Bu doğrultuda, 2021'de kurulan Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB) küresel raporlama standartlarını belirledi; ülkemizde ise 2024'ten itibaren uygulanan Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS), şirketlere sürdürülebilir ve rekabetçi bir gelecek için güçlü bir rehber sunuyor.

Elinizdeki kitap, sürdürülebilirliğin geniş çerçevesini çizerek, TSRS esaslarını sektör bazlı örnekler ve senaryolarla somutlaştıran; uygulama kapsamındaki şirketler başta olmak üzere, finans sektörü, akademi dünyası ve sürdürülebilirlik alanında çalışan tüm paydaşlar için başvuru niteliğinde bir rehberdir. VakıfBank, köklü kurumsal kimliği ve sorumluluk bilinciyle ülke ekonomisine değer katarken, VakıfBank Kültür Yayınları aracılığıyla farklı disiplinlere ait referans eserleri yayın dünyamıza kazandırmayı sürdürüyor. Bu kitabın ortaya çıkmasında özveriyle katkı sunan Sakarya Üniversitesi'ndeki değerli akademisyenlerimize, sürdürülebilirlik alanında uzman VakıfBank çalışanlarımıza ve VakıfBank Kültür Yayınları'na teşekkür ediyor, keyifli okumalar diliyorum.

Değerli Okurlar,

Sakarya Üniversitesi olarak, sürdürülebilirliği yalnızca akademik bir disiplin değil, aynı zamanda toplumsal bir sorumluluk olarak ele alıyoruz. Sürdürülebilir kalkınmanın; ekonomik büyümenin çevresel sorumluluk ve sosyal eşitlikle harmanlanmasıyla mümkün olduğunun bilincindeyiz. Bu doğrultuda, üniversitemizin bilgi üretme misyonunu iş dünyası ve kamu iş birlikleriyle bütünleştirerek topluma ve çevreye fayda sağlayan projelere dönüştürmekteyiz.

Üniversitemiz, sürdürülebilirlik alanındaki faaliyetlerini yerel, ulusal ve uluslararası düzeydeki paydaşlarla iş birliği içinde yürütmektedir. Kamu kurumları, iş dünyası ve sanayi kuruluşlarıyla gerçekleştirdiğimiz ortak projeler ve araştırmalar sayesinde, akademik bilgiyi uygulamaya dönüştüren, toplumun gerçek ihtiyaçlarına çözüm üreten ve yenilikçi bir anlayışla hareket eden öncü kurumlar arasında yer alıyoruz.

Sakarya Üniversitesi olarak benimsediğimiz sürdürülebilirlik vizyonu çerçevesinde, öğrencilerimizi ve araştırmacılarımızı yalnızca günümüzün değil, geleceğin ihtiyaçlarını da dikkate alan bir bakış açısıyla yetiştirme gayreti içindeyiz. Onlara dijital yetkinlikler ve yeşil becerileri ders içi ve ders dışı faaliyetlerle kazandırmak için çalışıyoruz. Üniversitemizin sürdürülebilirlik raporlaması ve yönetimi alanında geliştirdiği bilgi ve deneyimin, bu eserde somutlaşarak paydaşlarımızın kullanımına sunulmasından büyük memnuniyet duyuyoruz.

VakıfBank ile ortak hazırlanan bu kitap, üniversitemizin ve ülkemizin sürdürülebilirlik çabalarına önemli katkılar sunmaktadır. Eserin; sürdürülebilir kalkınma, IFRS S1 ve S2 raporlama standartları ve kurumsal yönetim konularında uzmanlaşmak isteyen şirketler, akademisyenler, öğrenciler ve uygulayıcılar için değerli bir kaynak olacağına inanıyorum.

Bu kıymetli çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen tüm akademisyenlerimize, sürdürülebilirlik uzmanlarına ve VakıfBank yetkililerine teşekkür ediyor, okuyuculara faydalı olmasını temenni ediyorum.

İHRACATÇILAR İÇİN STRATEJİK BİR YOL HARİTASI

Değerli Okurlar,

Elinizde tuttuğunuz *Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması: TSRS Uygulama Rehberi* kitabı, küresel ticaretin dönüşüm sürecinde işletmelerimize yol göstermek amacıyla hazırlandı. Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakatı ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) ile birlikte sürdürülebilirlik artık bir tercih değil, uluslararası ticaretin temel koşullarından biri haline gelmiştir. Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı olan AB pazarlarında rekabet avantajını sürdürmek ve küresel ölçekte güçlü kalmak isteyen işletmelerimiz için, şeffaf ve güvenilir sürdürülebilirlik raporlaması büyük bir zorunluluk taşımaktadır.

Bu dönüşüm sürecini zamanında ve etkili bir şekilde yönetemeyen işletmeler, yükselen maliyetler ve pazar kaybı riskleriyle karşı karşıya kalacaklardır. Ancak, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getiren ve çevresel etkilerini açıkça ortaya koyan firmalar, küresel pazarda güven oluşturarak uzun vadeli rekabet avantajı elde edeceklerdir.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması: TSRS Uygulama Rehberi, Sakarya Üniversitesi ve VakıfBank'ın, yani akademik derinliği ve uygulama tecrübesiyle öne çıkan iki güçlü kuruluşun iş birliğiyle kaleme alınmıştır. Bu eser; mevzuat gerekliliklerinden uygulama adımlarına kadar sürdürülebilirlik raporlamasının tüm boyutlarını kapsamlı ve anlaşılır bir dille aktarmakta, işletmelerimizin sürdürülebilirlik yolculuğuna ışık tutmaktadır.

Eserin hazırlanmasında büyük emek harcayan değerli editörlerimize, Dr. Abdüssamed Koç, Dr. Bilge Katanalp, Doç. Dr. Şükrü Mete Tepegöz ve Doç. Dr. Ümmügülüm Zor'a teşekkürlerimi sunuyorum. Titiz ve özverili çalışmaları, ihracatçılarımızın uluslararası pazarlarda sürdürülebilir ve rekabetçi bir şekilde varlık göstermesine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu kitabın, iş dünyamız için yalnızca bugünün değil, geleceğin de yol haritası olacağına yürekten inanıyor, keyifli okumalar diliyorum.

GİRİŞ

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
RAPORLAMASI

ÖZER KÖSEOĞLU*

* Prof. Dr. Sakarya Üniversitesi, Rektör Yardımcısı, ozerk@sakarya.edu.tr

Sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin uluslararası standartlar, özellikle son yirmi yılda ciddi bir ivme kazanmıştır. Firmaların Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ESG) performanslarının raporlamasıyla başlayan süreç, 1997 yılında Küresel Raporlama Girişimi (GRI) standartlarının yayımlanmasıyla devam etmiştir. 2000'li yıllarda gerçekleştirilen revizyonlarla birlikte GRI standartları bugünkü güncel versiyonuna ulaşmıştır.

2021 yılında Avrupa Birliği (AB) Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), şirketlerin şeffaf bir şekilde ESG verilerini paylaşmasının yanında verilerin güvenilirliği ve doğruluğu bakımından raporlama güvencesine de odaklanmıştır. Böylece büyük şirketlerin yanında AB ülkelerinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli şirketlerin de AB Yeşil Mutabakat hedeflerine uyum doğrultusunda risk ve fırsat değerlendirmesi yaparak ESG performanslarını şeffaf bir şekilde raporlamaları beklenmektedir.

Aynı yıl içinde kurulan Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB), finansal olmayan verilerin raporlamasında stratejik bir çerçeve sunarak güvenilirliği artırmayı hedeflemiştir. 2023 yılında ISSB tarafından yayınlanan IFSR S1 ve IFSR S2 standartları, şirketlerin çevresel ve sosyal performanslarını kapsamlı ve şeffaf bir şekilde sunmalarını sağlayarak uluslararası standartlara uyum sağlamalarını kolaylaştırmıştır. Günümüzde finansal ve finansal olmayan verilerin bir arada sunulduğu entegre raporlama yaklaşımı giderek yayılmaktadır.

Uluslararası sürdürülebilirlik standartlarına uyum konusunda Türkiye'de kurumsal, yasal ve politika düzeyinde önemli gelişmelere tanıklık etmekteyiz. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından yayınlanan Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi 2021 yılından itibaren şirketlerin ESG kapsamındaki faaliyetlerini açıklamaları ve dış denetime tabi tutmaları konusunda düzenlemeler getirmiştir. 2011 yılında kurulan Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGGK) uluslararası standartları dikkate alarak Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları'nı (TSRS) yayımlamıştır. Böylece ilgili Kurul kararına istinaden belirlenen eşik değerleri geçen işletmelerin 1 Ocak 2024 tarihinden itibaren TSRS 1 (Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanması) ve TSRS 2 (İklimle İlgili Açıklamalar) raporlarını hazırlayarak kamuoyuna açıklaması hedeflenmiştir.

2022 yılında Borsa İstanbul (BİST) Sürdürülebilirlik Endekslerinin yayınlanması kurumsal ve sosyal sorumluluk ilkelerini benimseyen şirketlere rekabet fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, kurumsal sürdürülebilirlik raporlama uzmanlığı ve sürdürülebilirlik denetçiliği mesleklerinin Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından tanınması ve KGGK'nin bu kapsamda yetkilendirilmesi bu bağlamdaki en kritik gelişmeler olarak öne çıkmaktadır. Tüm bu gelişmeler, Türkiye'de sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin kurumsal, yasal ve mesleki alt yapının önemli bir gelişme göstermesine vesile olmuştur.

Öte yandan belirtmek gerekir ki son yıllarda özellikle sürdürülebilirlik raporlaması standartlarının geliştirilmesi, mevcut ulusal düzenlemelerin uluslararası standartlar ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve şirketlerin sürdürülebilirlik raporları ile finansal performansları arasındaki ilişki gibi birçok konu akademik anlamda ciddi bir ilgi görmektedir. Üretilen uluslararası yayınlara bakıldığında, özellikle son beş yılda kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması ve sürdürülebilirlik muhasebesi konularında ciddi bir sayısal artış gözlenmektedir.

2000-2008 yılları arasında Web of Science (WoS) veri tabanında sürdürülebilirlik raporlaması konusunda üretilen bilimsel yayın sayısı toplamı 10'u geçmezken 2019-2023 yılları arasında yıllık ortalama 100'ün üzerinde makale üretildiği tespit edilmiştir (bkz. Acar Uğurlu & Özbıngöl, 2024). Sürdürülebilirlik muhasebesi konusunda WoS veri tabanında yapılan incelemede 2010-2014 yılları arasında yıllık ortalama 667 ve 2015-2019 yılları arasında yıllık ortalama 1.353 bilimsel yayın üretilirken, 2020-2024 yılları arasında yıllık ortalama 2.000'in üzerinde bilimsel yayına ulaşılmıştır (Özulucan, Keleş & Temel, 2024). Benzer şekilde Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tez merkezinde Şubat 2025 tarihinde yapılan bir taramada (tez adı ve konu) sürdürülebilirlik raporlaması ile ilgili 2016-2024 yılları arasında tamamlanan 49 lisansüstü teze ulaşılrken, sürdürülebilirlik muhasebesi ile ilgili tamamı 2020 yılından itibaren olmak üzere 8 lisansüstü teze erişilebilmektedir. Tüm bu veriler sürdürülebilirlik raporlamasına yönelik artan bir akademik ilgiye işaret etmektedir.

Türkiye'de bir yandan raporlama standartları geliştirilirken diğer yandan genel olarak politikanın paydaşları ve özelde yükümlülüğü bulunan şirketlerin söz konusu standartlara uyumu ve denetim güvencesi konusunda birçok sorunla karşılaştıkları gözlenmektedir. Temelde finansal olmayan verilerin toplanmasındaki zorluklar, verinin güvenilirliği ve veri kalitesindeki yetersizlikler (Temiz, Şeker, & Özdemir, 2022), muhasebe meslek mensuplarının sürdürülebilirlik konusundaki okuryazarlık oranlarının düşük olması, üst yöneticiler ve çalışanlar arasında sürdürülebilirlik kavramları ve ilkelerinin yerleşmemiş olması gibi sorunlar karşımıza çıkmaktadır (Yalçın, Türkeş & Güneş, 2024). Bu ve benzeri sorunlar, şirketlerin sürdürülebilirlik ilkelerini uygulama ve entegre raporlamaya geçişlerinde kurumsal bir direnç ve isteksizlikle sonuçlanmaktadır. Türkiye'deki küçük ve orta ölçekli işletmelerde (KOBİ) söz konusu sorunlar daha yaygın olarak gözlenmektedir. KOBİ'lerin kaynak ve kapasite eksiklikleri kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasına geçişi zorlaştırmaktadır. Uygulama süreçlerindeki sorunların aşılmasında kurumsal girişimler ve politikalar kadar akademik çalışmalar da yol gösterici olmaktadır.

Bu kitap, dinamizmini koruyan sürdürülebilirlik raporlaması alanına hem bilimsel hem de mesleki açıdan katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede kitapta, sürdürülebilirlik raporlaması ve muhasebesi alanlarına ilişkin temel kav-

ramlara ve ilkelere açıklık getirilmekte, uluslararası sürdürülebilirlik raporlaması standartları incelenmekte, bu alandaki ulusal standartlar ve düzenlemeler analiz edilmekte ve iyi uygulama örneklerine yer verilmektedir. Kitabın her bir bölümü özenle seçilmiş ve işletmeden çevre mühendisliğine, muhasebe ve finanstan endüstri mühendisliğine kadar geniş bir yelpazede alanında uzmanlar tarafından kaleme alınmıştır. Kitabın özgün yönlerinden birisi sosyal bilimlerle mühendislik dallarını ortak eserde bir araya getirmesidir. Kısacası sürdürülebilirlik kavramının doğasına uygun olarak elinizdeki kitap, disiplinler arası bir bakışla hazırlanmıştır.

Kitabı muadili çalışmalardan farklı kılan başka bir yönü ise bankacılık sektörünün önde gelen kuruluşları arasında bulunan Türkiye Vakıflar Bankası TAO (VakıfBank) üst düzey yöneticileri ve sürdürülebilirlik ekibinin katkılarıdır. Bu kitap, üniversite-iş dünyası iş birliğinin önemli örneklerinden birisi olarak öne çıkmaktadır. Bu yönüyle sürdürülebilirlik raporlama uzmanlığı ve sürdürülebilirlik denetçiliği gibi mesleklerin gelişimine de doğrudan katkı sağlayacak, eğitim süreçlerinde kullanılabilecek bir kılavuz niteliğine kavuşmaktadır. Kitabın okuyucu dostu bir üslup ve içerikle tasarlandığının, çok sayıda vaka analizi ve senaryoya yer verdiğinin ve meslek mensuplarının deneyimlerini yansıttığının altını çizmek gerekir.

Kitap, her biri alanında uzman yazarlar tarafından kaleme alınan 17 özgün bölümden oluşmaktadır. Dr. Öğr. Üyesi Kazım Mert tarafından kaleme alınan “Sürdürülebilirliğe Giriş” başlıklı Birinci Bölümde sürdürülebilirlik kavramının tarihçesi paylaşılmakta ve sürdürülebilirlik kavramını anlamak için bir çerçeve sunulmaktadır. Prof. Dr. Hakan Tunahan ve Arş. Gör. Dr. Büşra Garip tarafından yazılan “Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri” başlıklı İkinci Bölümde uluslararası ölçekte sürdürülebilirlik raporlamasına yön veren kritik düzenlemeler ve standartlar etraflıca ele alınmaktadır. Bu düzenleme ve standartlar Türkiye’deki sürdürülebilirlik raporlaması süreçlerine yön vermesi bakımından önem taşımaktadır.

Üçüncü Bölüm “Sürdürülebilirlikle İlgili Temel Kavramlar” başlığı taşımaktadır. Doç. Dr. Aliye Suna Erses Yay ve Prof. Dr. Nurtaç Öz tarafından hazırlanan bu bölümde politika yapıcılar ve uygulamacılar nezdinde kafa karışıklığına neden olan temel kavramlara açıklık getirilmektedir. Dr. Öğretim Üyesi Sevgi Dönmez Maç ise “Sürdürülebilirlik Raporlamasında Temel Kavram ve İlkeler” başlıklı Dördüncü Bölümde kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasının temel kavramlarını netleştirmeye çalışmaktadır.

Dr. Öğretim Üyesi Nurcan Kostak, “Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlamasına Yönelik Çerçeve ve Standartlar” başlıklı Beşinci Bölümde sürdürülebilirlik raporlamasının temel ilkelerini, raporlama süreçlerini ve raporlama standartlarını açıklamakta; bu kapsamdaki uluslararası kurumsal yapılanmayı değerlendirilmektedir. Altıncı Bölümde Doç. Dr. Gökçe Candan Türkiye Yeşil Mutabakat Ey-